

สิกขาบท 150 ข้อ ในสมณวรรค ติกนิบาต อังคุตตรนิกาย :

ศึกษาวิเคราะห์และตีความ

150 Sikhapadas in Samanavagga, Tikanipata, Angutaranikaya:

An Analytical Study and Interpretation

¹สิปป์มงคล ป้องภา, ²นคร จันทรราช ³ทิพย์วิทย์ ไสชาติ,

⁴พระสุภาพร เตชธโร และ⁵ปฐมสิทธิ์ แสงวงศ์

¹Sipmongkol Pongpha, ²Nakhon Jantharat, ³Tippavit Sichat,

⁴Pra Supapon Techatharo, ⁵Pathomsit Savangvong,

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ประเทศไทย

Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand.

¹sipmongkol@gmail.com,

Received May 10, 2020; Revised July 12, 2020; Accepted August 25, 2020

บทคัดย่อ

สิกขาบทตามหลักพระพุทธศาสนา หมายถึง ขอบปฏิบัติที่ต้องศึกษาเป็นบทบัญญัติข้อหนึ่งที่พระภิกษุพึงปฏิบัติตามในแต่ละข้อๆ โดยมีจำนวนทั้งหมด 227 ข้อ คือ ปาราชิก 4 ข้อ สังฆาทิเสส 13 ข้อ อนิยต 2 ข้อ นิสสัคคียปาจิตตีย์ 30 ข้อ ปาจิตตีย์มี 92 ข้อ ปาฏิเทสนียะ 4 ข้อ เสขียะ 26 ข้อ โภชนปฏิสังยุตต์ 30 ข้อ ธัมมเทศนาปฏิสังยุตต์ 16 ข้อและอธิกรณสมณะ 7 ข้อ การสวดปาติโมกข์ของคณะสงฆ์ไทยพบว่า การสวดปาฏิโมกข์มีพิธีกรรมโดยมีบุพการณและบุพกิจ วิธีการสวดมี 2 อย่างคือ สวดแบบย่อกับแบบพิศดาร และประโยชน์ที่เกิดจากการสวดพระปาฏิโมกข์มี 2 ระดับ คือ ประโยชน์กับตนเองและประโยชน์กับสังคม การสวดพระปาฏิโมกข์ของคณะสงฆ์ไทยเป็นไปตามหลักพุทธบัญญัติทำให้คณะสงฆ์ไทยมีความรู้ในการ

สวดพระปาฏิโมกข์และเห็นคุณค่าตลอดจนความมุ่งหมายของการสวดพระปาฏิโมกข์ ส่วนการวิเคราะห์และตีความสิกขาบท 150 ข้อ ในสมณวรรค ติกนิบาตร อังคุตตรนิกาย ในสังคมไทยพบว่า ปัญหาความขัดแย้งเรื่องจำนวนสิกขาบท 150 ข้อ เกิดจากการยึดหลักการแปลพระไตรปิฎกฉบับภาษาไทยและไม่ยอมรับบรรทัดฐาน ขาดการสอบทานจากพระไตรปิฎกฉบับภาษาบาลีโดยตรง กลายเป็นปัญหาเรื่องการสวดปาฏิโมกข์เพียงจำนวนสิกขาบท 150 ข้อ ทำให้สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติประกาศมติมหาเถรสมาคมและมีประกาศพระราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ 131 ตอนที่ 130 ง ลงวันที่ 4 ธันวาคม 2557 ประกาศให้คณะสงฆ์ไทยถือปฏิบัติตามพระวินัยปิฎกด้วยการสวดพระปาติโมกข์ 227 สิกขาบท

คำสำคัญ : สิกขาบท 150 ข้อ, อังคุตตรนิกาย, ศึกษาวิเคราะห์และตีความ

Abstract

Sikkhapada in Buddhism means the rule that the Buddha laid down for Buddhist monks to compulsorily study and practice. There are 227 items including: 4 Parajikas, 13 Samghadisesas, 2 Aniyatas, 30 Nissakkiya Pacittiyas, 92 Pacittiyas, 4 Patitesaniyas, 26 sekhiyas, 30 Pochanapatisangyuts, 16 Dhammatesanapatisangyuts, and 7 Athikaranasamathas. Patimokha chanting of Thai Sangha finds that the chanting includes Buppakarana and Buppakicca. The chanting includes 2 styles of short and long. The benefits of this chanting are in 2 levels i.e. for oneself and for society. Patimokha chanting of Thai Sangha follows the rule laid down by the Buddha and helps Thai Sangha be knowledgeable and see the values and the aims of Patimokha chanting. The analysis and interpretation of 150 Sikkhapadas in Samanavagga, Tikanipata, Angutaranikaya in Thai society found that the causes of conflicts on numbers of 150 Sikkhapadas include; adhering to translation of Thai Tipitaka; not accepting the commentary of Tipitaka; and not checking original Pali Tipitaka. This became the problem of limiting Patimokha chanting in only 150 Sikkhapadas. This has made the National Office of Buddhism announce the resolution of the Sangha Supreme council of Thailand and the Government Gazette published in number 131, part 130, section D, dated December 4, 2014 that the Thai Sangha compulsorily follow Vinaya Pitaka by chanting Patimokha on 227 Sikkhapadas.

Keywords : 150 Sikkhapadas, Angutaranikaya, Analytical Study and Interpretation

บทนำ

หลักคำสอนที่เป็นสาระสำคัญในพระพุทธศาสนามีเสาหลักที่สำคัญอยู่ 2 ส่วน คือ “พระธรรม” และ “พระวินัย” พระธรรมนั้นมีลักษณะเป็น “คำสอน” ที่พระพุทธเจ้าทรงตรัสไว้ดีแล้วและมีความเหมาะสมแก่บุคคลในแต่ละจริตนิสัย โดยมีความละเอียดลุ่มลึกแตกต่างกันออกไป และที่สำคัญคำสอนเหล่านั้นมีผลต่อบุคคลคือรักษาผู้ประพฤติปฏิบัติไม่ให้ตกไปในที่ชั่วแล้วยังมีผลส่งให้ผู้นั้นได้รับความสุขกายสบายใจทั้งในปัจจุบันชาติและชาติต่อไปในส่วนที่พระวินัยมีลักษณะเป็น “คำสั่ง” อันเป็นระเบียบวินัยหรือกติกาของคณะสงฆ์เป็นสิ่งที่พระสงฆ์ต้องศึกษาและปฏิบัติตามอย่างเคร่งครัดตามพระวินัยเป็นหลักสำคัญเพราะพระวินัยเป็นทั้งโครงสร้างและระบบการจัดสภาพสังคมสงฆ์ให้เกิดความเรียบร้อยและพัฒนาบุคลากรในสังคมสงฆ์ เป็นการจัดสรรโอกาสให้ชีวิตและสังคมมีระเบียบและมีโอกาสเกิดขึ้น ทำให้ทำอะไรได้อย่างคล่องดำเนินชีวิตได้สะดวก ถ้าชีวิตและสังคมไม่มีระเบียบไม่เป็นระบบก็จะสูญเสียโอกาสในการดำเนินชีวิตและทำกิจกรรมสังคมเป็นไปด้วยดี (พระธรรมกิตติวงศ์ (ทองดี สุรเตโช), 2544)

สังคมสงฆ์เป็นสังคมที่พระพุทธเจ้าทรงจัดตั้งขึ้น เป็นสังคมตัวอย่างประกอบด้วยคณะบุคคลเรียกว่า “พระภิกษุสงฆ์” (พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต), 2543) ที่มาอยู่ร่วมกันโดยมีวัตถุประสงค์ร่วมกัน มีระเบียบแบบแผน ความเป็นอยู่และความสัมพันธ์เกี่ยวข้องกัน โดยถือเพศเป็นนักบวชที่มาจากชนชั้นวรรณะที่ต่างกันเข้ามาฝึกฝนพัฒนาตนเอง ระเบียบแบบแผนดังกล่าวเรียกว่า “พระวินัย” เป็นแม่แบบและแม่บทที่สำคัญต่อการสร้างความเป็น “เอกภาพแห่งสังคมสงฆ์” ความเป็นเอกภาพแห่งสงฆ์เกิดจากการปฏิบัติตามพระวินัยซึ่งพระสงฆ์นั้นถูกนำมาเปรียบเสมือนดอกไม้แต่ละดอกต่างต้นและมีความหลากหลายสีกลิ่นดอกไม้ทั้งหลายเหล่านี้จะด้อยค่าลง หากวางอยู่อย่างกระจัดกระจายเมื่อนำดอกไม้เหล่านี้มาร้อยรวมเข้าด้วยกันด้วยเส้นด้ายดอกไม้เหล่านี้ก็จะกลายเป็นพวงมาลัยอันงดงามเหมาะที่จะนำไปใช้ประดับตกแต่งให้มีความเจริญตาและความเจริญใจเส้นด้ายที่ใช้ร้อยดอกไม้ให้รวมกันอยู่อย่างมีเอกภาพอย่างนั้นเรียกว่า “พระวินัย” (สมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมพระยาวชิรญาณวโรรส, 2552).

อย่างไรก็ตามพระวินัยจัดเป็นระเบียบ กฎเกณฑ์ ข้อบังคับสำหรับควบคุมความประพฤติทางกายวาจาของพระภิกษุสงฆ์ให้เรียบร้อยดีงาม เป็นแบบแผนอันหนึ่งอันเดียวกันอยู่ร่วมกัน ด้วยความสุข ไม่กระทบกระทั่งซึ่งกันและกัน ให้ห่างไกลจากความชั่วทั้งหลาย การ

อยู่รวมกันเป็นหมู่เหล่า หากพระสงฆ์ขาดระเบียบวินัย ต่างคนต่างทำตามอำเภอใจ ความขัดแย้งก็จะเกิดขึ้น ไม่มีความสุข การงานที่ทำก็จะเสียผลประโยชน์ เพราะการอยู่รวมกันของคนจำนวนมากในสังคมขนาดใหญ่ ก็มีความขัดแย้งกระทบกระทั่งกันบ้าง ทั้งในด้านความคิด การพูดและการกระทำ เพราะแต่ละคนมีพื้นฐานที่แตกต่างกัน หากไม่มีหลักแห่งการประนีประนอมที่จะทำให้คนส่วนใหญ่ตกลงยินยอมกันได้ย่อมจะทำให้เกิดความแตกแยกกันขึ้น(แสง อุดมศรี,2543) การสวดปาฏิโมกข์เป็นทั้งสังฆกรรมตามหลักของพระวินัยและเป็นกิจของสงฆ์ที่สำคัญอย่างหนึ่งพระภิกษุสงฆ์ในพระพุทธศาสนา ควรมีโอกาสได้ร่วมฟังในพระวินัยระบุไว้ว่าวัดหนึ่งจะต้องมีภิกษุสวดปาฏิโมกข์ได้หนึ่งรูป หากไม่มีเจ้าอาวาสต้องชวนชวายเป็นอาบัติถ้าชวนชวาแล้วยังไม่มี พอถึงวันปาฏิโมกข์ต้องไปร่วมฟังในวัดที่มีการสวดปาฏิโมกข์ ถ้าในย่านนั้นไม่มีวัดที่มีภิกษุสวดปาฏิโมกข์หรือมีภิกษุไม่ครบ 4 รูปไม่ต้องสวดปาฏิโมกข์แต่ให้อธิฐานอุโบสถแทน โดยตั้งใจว่า“วันนี้เป็นวันอุโบสถ”ในระหว่างที่มีการสวดปาฏิโมกข์ผู้ที่อยู่ในที่ประชุมสงฆ์ได้ต้องเป็นภิกษุเท่านั้น ไม่มีเหตุจำเป็นจะหยุดสวดปาฏิโมกข์ในระหว่างไม่ได้

การสวดพระสวดปาฏิโมกข์ของคณะสงฆ์ไทยมีปัญหาว่าด้วยเรื่องพระสวดปาฏิโมกข์ เมื่อกลางปี พ.ศ.2552 มีคณะสงฆ์ของวัดนาป่าพง (สาขาที่ 149 ของวัดหนองป่าพง) ซึ่งมีพระอธิการคึกฤทธิ์ โสตถิผโล เป็นประธานสงฆ์ได้แสดงความเห็นว่า“การที่พระสงฆ์ฝ่ายเถรวาทในประเทศไทยและต่างประเทศทั้งหลายสวดปาฏิโมกข์ 227 ข้อ นั้นยังไม่ถูกต้องพุทธวจนะพระสงฆ์กลุ่มนี้มีความเชื่อมั่นในความเห็นของพวกท่านจนได้มีการนำคณะสงฆ์สวดปาฏิโมกข์แค่ 150 ข้อซึ่งนับเป็นเวลาประมาณ 8 ปี (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตโต),2558) และได้ประกาศเผยแพร่ความเห็นนี้ต่อคณะสงฆ์และอุบาสกอุบาสิการวมทั้งทางสื่อต่างๆ จนกลายเป็นประเด็นที่ได้รับความสนใจจากพุทธศาสนิกชนสาเหตุที่พระสงฆ์กลุ่มนี้ยึดถือการสวดปาฏิโมกข์แค่ 150 ข้อ นั้น เกิดจากการศึกษาและค้นคว้าข้อมูลได้จากพระสูตรโดยปรากฏในอังคุตตรนิกายติกนิบาตร ที่พระพุทธเจ้าทรงแสดงไว้ในสมณวรรคที่ 5 และเสขสูตรที่ 2 โดยมีพระพุทธพจน์ว่าด้วยเรื่องจำนวนของสิกขาบทที่มีความเกี่ยวข้องกับการสวดพระปาฏิโมกข์จำนวน 150 สิกขาบท สมดังพระพุทธพจน์ชื่อว่า

“ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย สิกขาบท 150 ถ้วนนี้ มาสู่อุเทศ ทุกกึ่งเดือน ซึ่งกุลบุตรทั้งหลายผู้ปรารถนาประโยชน์ศึกษากันอยู่ ดูก่อนภิกษุทั้งหลายสิกขา 3 นี้ ที่สิกขาบท 150 นั้นรวมอยู่ด้วย

ทั้งหมดศึกษา 3 (สาธิตภูมิ ภูมิขเว ทิยพฒสิกขาปทสํ อนุพฒมาสํ อุทเทสํ อาคจฺจติ ยตถ อตถ กามา กุลปุตฺตา ลิกขณติฯ ติสฺโส อีมา ภูมิขเว ลิกขา ยตเถตํ สพฺพํ สโมธานํ คจฺจติ กตมา ติสฺโส) ”

จากพระพุทธรูปข้างต้นสะท้อนให้เห็นว่า พระพุทธรูปดังกล่าวถือว่าเป็นพุทธวณะที่ส่งผลต่อการศึกษาและตีความเกี่ยวกับเรื่องจำนวนสิกขาบทในพระพุทธรูปศาสนาว่าด้วยเรื่องจำนวนสิกขาบท 150 ข้อ ในพระสูตรนี้ไม่สอดคล้องกับแนวปฏิบัติของพระสงฆ์เถรวาทในปัจจุบัน สำหรับพระพุทธรูปศาสนาแบบเถรวาทนั้นได้ยึดพระไตรปิฎกเป็นแม่บท แม่แบบหรือเป็นมาตรฐานกลางของในการตรวจสอบ วินิจฉัยและตัดสินเรื่องราวต่างๆที่เกิดขึ้นในพระพุทธรูปศาสนา ด้วยเหตุนี้ ปัญหาเรื่องความเข้าใจและการตีความสิกขาบทที่มาในพระวินัยปิฎกกับพระสูตรต้นตอปัญหาจึงนำไปสู่การปฏิบัติที่แตกต่างกันในกลุ่มพระสงฆ์ฝ่ายเถรวาทในประเทศไทยปัญหาดังกล่าวล้วนเป็นปัญหาควรที่ศึกษาเพื่อหาคำตอบและทางออกเกี่ยวกับเรื่องนี้เพื่อความเป็นเอกภาพของพระสงฆ์ต่อไป

ด้วยเหตุผลดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยมีความสนใจจะศึกษาแนวคิดเรื่องสิกขาบท 150 ข้อ ในสมณวรรค ติกนิบาต อังคุตตรนิกาย : ศึกษาวิเคราะห์และตีความ เพื่อเป็นฐานข้อมูลในการหาความสัมพันธ์ระหว่างสิกขาบท 150 ข้อในพระสูตรกับสิกขาบท 227 ในพระวินัยปิฎกอันจะเป็นแนวทางสร้างความเข้าใจและยอมรับตลอดจนมีการปฏิบัติในทิศทางเดียวกันของพระสงฆ์ฝ่ายเถรวาทในประเทศไทยต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาความหมาย หลักการและวิธีปฏิบัติตามหลักสิกขาบทในพระพุทธรูปศาสนา
2. เพื่อศึกษาวิธีการปฏิบัติการสวดพระปาฏิโมกข์ของคณะสงฆ์ไทย
3. เพื่อเสนอผลการวิเคราะห์ปัญหาการตีความสิกขาบท 150 ข้อ ในสมณวรรค ติกนิบาต อังคุตตรนิกาย สุตตันตปิฎกในสังคมไทย

วิธีดำเนินการวิจัย

1. รูปแบบการวิจัย เป็นการวิจัยเชิงผสมผสาน (Mixed Methods Research) ระหว่างการวิจัยเชิงเอกสาร (Documentary Research) และการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative

Research) โดยการสัมภาษณ์ คำถามปลายเปิด (Open-ended questions) เป็นการสัมภาษณ์เชิงลึกเกี่ยวกับสิกขาบท 150 ข้อ ในสมณวรรค ดิกนิบาต อังคุตตรนิกาย โดยมีรูปแบบการวิจัย 2 อย่าง คือ

1.1 การวิจัยเชิงเอกสาร (Documentary Research) เป็นการศึกษาทฤษฎีแนวคิด และข้อมูลเกี่ยวกับสิกขาบท 150 ข้อ ในสมณวรรค ดิกนิบาต อังคุตตรนิกาย: ศึกษาวิเคราะห์และตีความโดยผู้วิจัยทำการศึกษาและวิเคราะห์เอกสาร (Documentary Analysis) เพื่อจะได้เข้าใจข้อมูลเบื้องต้น และนำไปสู่ร่างกรอบความคิดการวิจัยเพื่อให้เห็นปัญหาและการตีความเรื่องสิกขาบท 150 ข้อ ในสมณวรรค ดิกนิบาต อังคุตตรนิกายว่ามีปัญหาและมีการตีความกันอย่างไร

1.2 การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ผู้วิจัยทำการศึกษาโดยวิธีการถอดเทปการสัมภาษณ์เชิงลึกเป็นหลัก (In-depth Interview) จากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) จากนั้นผู้วิจัยสังเคราะห์ข้อมูลเพื่อสรุปเป็นประเด็นที่เกี่ยวกับปัญหาและการตีความสิกขาบท 150 ข้อ ในสมณวรรค ดิกนิบาต อังคุตตรนิกาย ที่ผู้วิจัยได้ถอดเทปการสัมภาษณ์จากสื่อต่างๆที่ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

2. ประชากรและกลุ่มเป้าหมาย สำหรับวิจัยเรื่องสิกขาบท 150 ข้อ ในสมณวรรค ดิกนิบาต อังคุตตรนิกาย: ศึกษาวิเคราะห์และตีความนี้ ได้แบ่งออกเป็น 2 กลุ่มเป้าหมาย อันประกอบไปด้วย 1) พระคฤหัสถ์ โสตถิโณ เป็นประธานสงฆ์ (สาขาที่ 149 ของวัดหนองป่าพง) และ 2) พระสงฆ์และนักวิชาการทางด้านพระพุทธศาสนา จำนวน 3 รูป/คน คือ (1) รศ. ดร.เวทย์ บรรณกรกุล (2) สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ป.อ.ปยุตโต) และ (3) พระพรหมบัณฑิต (ประยูร ธมมจิตโต)

3. เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูล สำหรับเครื่องมือที่ใช้ประกอบการวิจัย ได้แก่แบบสัมภาษณ์ที่มีลักษณะเป็นคำถามปลายเปิด (Open-ended questions) ที่เกี่ยวกับซึ่งผู้วิจัยได้พัฒนาขึ้นเองโดยการศึกษาค้นคว้าจากแนวคิด เอกสารและตำราที่เกี่ยวข้องกับสิกขาบท 150 ข้อ ในสมณวรรค ดิกนิบาต อังคุตตรนิกาย: ศึกษาวิเคราะห์และตีความแล้วกำหนดเป็นข้อคำถามให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย ที่ไม่มีการชี้นำคำตอบ ซึ่งผู้วิจัยใช้วิธีการถอดเทปบันทึกเสียง

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลจากการวิเคราะห์เอกสารและข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) สัมภาษณ์ 2) ผู้วิจัยออกเก็บรวบรวมข้อมูล

ด้วยตนเองทุกขั้นตอน เมื่อได้ข้อมูลแล้วนำมารวบรวมเพื่อวิเคราะห์ต่อไป และ 3) การถอดเทปการสัมภาษณ์รวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์กลุ่มเป้าหมายคือผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Information) เพื่อจะได้นำมาวิเคราะห์เชิงพรรณนาต่อไป

5. การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์และการสังเกตมาพิจารณาตรวจสอบความสมบูรณ์และความถูกต้องของข้อมูล แล้วจึงนำมาสรุปข้อมูล แยกข้อมูลไว้เป็นหมวดหมู่ ตามลักษณะของข้อมูลและประเด็นในการศึกษาข้อมูลมาวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) ตีความหมายอธิบายตามลักษณะของความสัมพันธ์เชื่อมโยงในประเด็นต่างๆในภาพรวมผ่านการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้หลักความเป็นเหตุเป็นผลอาศัยการตีความ (Interpretation) จากเนื้อหาข้อมูลในเอกสารและการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) รวมทั้งตรวจสอบข้อมูลเชิงคุณภาพ เพื่อให้ทราบและเข้าใจเกี่ยวกับปัญหาและการตีความแนวคิดเรื่องสิกขาบท 150 ข้อ ในสมณวรรค ดิกนิบาต อังคุตตรนิกายได้อย่างถูกต้อง

6. การสรุป อภิปรายผลการวิจัยและข้อเสนอแนะ การสรุปผลการวิจัย ผู้วิจัยได้ทำการนำข้อมูลที่วิเคราะห์จากการศึกษาค้นคว้าจากเอกสารและจากบทสนทนาที่ได้จากการสัมภาษณ์มาสรุปและเรียบเรียงเพื่อให้ทราบถึงมุมมองจากนักวิชาการด้านพระพุทธศาสนา แล้วนำมาอภิปรายตามกระบวนการทำวิจัยต่อไป

ผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง“สิกขาบท 150 ข้อ ในสมณวรรค ดิกนิบาต อังคุตตรนิกาย : ศึกษาวิเคราะห์และตีความ”นี้หลังจากศึกษาค้นคว้าแล้วผู้วิจัยสามารถสรุปผลการวิจัย ดังนี้

1. แนวคิดเรื่องสิกขาบทตามหลักพระพุทธศาสนา สิกขาบท คือ ข้อปฏิบัติแต่ละข้อที่พระภิกษุต้องศึกษาและปฏิบัติตามโดยเคร่งครัด (สมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมพระยาวชิรญาณวโรรส, 2552) สิกขาบทในพระพุทธศาสนาเป็นพระพุทธานุญาตคือประมวลสิกขาบทข้อกำหนดทางพระวินัย เกิดขึ้นจากการที่มีภิกษุภิกษุณีประพฤติไม่ถูกต้อง ไม่เหมาะสมหรือประพฤติเสียหายขึ้น จนชาวบ้านพากันตำหนิ ตีเตียน โพนทะนา เมื่อพระพุทธองค์ทรงรับทราบแล้วให้ประชุมสงฆ์ ไล่สวนได้ความจริง จึงทรงมีพระพุทธานุญาตเป็นข้อห้ามไว้ โดยมีความเป็นมาของการบัญญัติสิกขาบทโดยเริ่มตั้งแต่พระพุทธเจ้าตรัสรู้ เสด็จไปโปรดปัญจวัคคีย์ ยสกุหลบุตรพร้อมสหายชฎิลสามพี่น้องพร้อมบริวาร โปรดพระเจ้าพิมพิสารพร้อมทั้งข้า

ราชบริพาร แล้วได้พระสารีบุตรพระโมคคัลลานะเป็นพระอัครสาวก นับเป็นระยะเวลาที่ยังไม่มีภิกษุประพาศิเลหาย ไม่มีผู้ทำผิดก่ออธิกรณ์ขึ้นในสังคมสงฆ์ เพราะพระภิกษุเหล่านั้น ล้วนแล้วแต่เป็นพระอริยบุคคลอย่างชั้นต่ำสุดก็เป็นพระโสดาบันทั้งสิ้น กุลบุตรผู้เข้ามาบวชเป็นพระภิกษุยังมีจำนวนไม่มากนักและส่วนใหญ่เมื่อได้ฟังพระธรรมเทศนาแล้วบรรลธรรมเป็นพระอริยบุคคลจึงขอบวช ด้วยเหตุนี้พระพุทธรองค์จึงยังไม่ทรงบัญญัติสิกขาบทสำหรับปกครองสงฆ์พระวินัยนั้น พระพุทธรองค์ไม่ได้ทรงบัญญัติไว้ล่วงหน้า ต่อเมื่อเกิดความเสียหายขึ้นจึงทรงบัญญัติสิกขาบทห้ามประพฤตินั้นอีก ดังจะเห็นได้ว่าในตอนต้นพุทธกาล พระพุทธเจ้ายังไม่ได้ทรงบัญญัติ สิกขาบทไว้ เพราะภิกษุสงฆ์ล้วนมีวัตรปฏิบัติดีงาม คือระเบียบปฏิบัติตามแบบอย่าง que พระพุทธเจ้าทรงประพฤติดุปฏิบัติ ในพรรษาที่ 20 พระเจ้าทรงเริ่มบัญญัติสิกขาบทนับเป็นครั้งแรกและทรงบัญญัติเรื่อยมาทุกครั้งที่เกิดเหตุการณ์ไม่ดีงามขึ้นในหมู่คณะสงฆ์”(มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539)

2. การสวดพระปาฏิโมกข์ของคณะสงฆ์ไทยนับว่าเป็นสังฆกรรมของคณะสงฆ์ฝ่ายเถรวาทในสังคมไทยที่สืบทอดกันมาอย่างยาวนานการสวดพระปาฏิโมกข์เป็นอุโบสถสังฆกรรมที่ภิกษุสงฆ์ฝ่ายเถรวาททั่วโลกมีความเห็นโดยพร้อมเพรียงกันด้วยความสามัคคีและผ่านการตรวจสอบจากมติสงฆรวมทั้งการทำสังคยานาโดยความเห็นชอบแล้วหลายครั้งและเป็นปฏิปทาของครูบาอาจารย์ผู้เคารพภักดีธรรมวินัยมาตั้งแต่โบราณและเป็นอริยประเพณีจากสมัยพุทธกาลจนถึงปัจจุบัน การสวดพระปาฏิโมกข์ของพระภิกษุสงฆ์ในปัจจุบันตามพระวินัยกำหนดไว้ว่าพระภิกษุจะต้องทำอุโบสถทุกกึ่งเดือน(ขึ้น-แรม 14 ค่ำ หรือ ขึ้น-แรม 14 ค่ำ) (มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย,2539) เพื่อฟังพระปาฏิโมกข์ซึ่งพระพุทธเจ้าทรงกำหนดให้ทำเฉพาะในวันพระจันทร์เพ็ญและวันพระจันทร์ดับการสวดพระปาฏิโมกข์ของคณะสงฆ์ไทยนั้นทำให้พุทธศาสนิกชนเกิดศรัทธาคือการมีความเลื่อมใสในการประพฤติปฏิบัติของพระสงฆ์และปฏิบัติตาม

การสวดพระปาฏิโมกข์ของคณะสงฆ์ไทยมีความสอดคล้องกับบัญญัติปาฏิโมกข์แก่สาวกที่พระพุทธเจ้าทรงบัญญัติ กล่าวคือมีการสวดพระปาฏิโมกข์ครบตามจำนวนของสิกขาบทจำนวน 227 ข้อ (สมเด็จพระญาณสังวร สมเด็จพระสังฆราช,2540) โดยที่สิกขาบทแต่ละข้อนั้นไม่ได้บัญญัติไว้เป็นบทตายตัวบางครั้งพระพุทธเจ้าทรงคล้อยตามฝ่ายบ้านเมืองและเมื่อเห็นว่าสิ่งนั้นไม่ขัดต่อธรรม บางครั้งก็ยืดหยุ่นไม่ปรับโทษเพราะทรงเห็นว่าไม่เหมาะสมกับท้องถิ่นจึงอนุโลมให้พระสาวกทำได้เรียกว่าเป็นอนุญาติพิเศษ เช่น ในคราวเกิด

ทพภิกขุภัยเป็นต้นบางครั้งทรงเห็นว่ายังมีข้อบกพร่องพระองค์ก็ทรงบัญญัติเพิ่มเติมอีก เรียกว่าอนุบัญญัติในการบัญญัติสิกขาบทแต่ละครั้งพระพุทธเจ้าจะรับสั่งให้มีการประชุมสงฆ์ สอบถามหาสาเหตุเมื่อภิกษุรับว่าได้ทำจริงทั้งพระพุทธเจ้าก็พิจารณาเห็นว่าไม่ขัดต่อสังคัม และธรรมะพระพุทธเจ้าจึงได้บัญญัติไว้ พระพุทธเจ้าประกอบด้วยพระปัญญาและเจตนาดี เป็นที่ตั้งทรงมองเห็นความสัมพันธ์ระหว่างพระวินัยกับธรรมว่าต้องสอดคล้องเกี่ยวเนื่องกัน (สมเด็จพระญาณสังวร สมเด็จพระสังฆราช, 2541)

โดยที่ประโยชน์ที่เกิดจากการสวดพระปาฏิโมกข์นั้นมี 2 ระดับคือ ระดับปัจเจก บุคคลหมายเอาประโยชน์ที่เกิดกับบุคคลแต่ละบุคคล เป็นการฝึกทางกายและวาจาเมื่อ พระสงฆ์ปฏิบัติตามพระวินัยโดยเคร่งครัดย่อมเป็นผู้มีศีลบริสุทธิ์ดำเนินชีวิต ไม่เป็นไปเพื่อ เบียดเบียนไม่ทำลายชีวิตใคร หากแต่มุ่งดำเนินชีวิตเพื่อความหลุดพ้นจากทุกข์มีความเพียรใน อาจาระและโคจรเป็นการสร้างhiri คือ ความละเอียดต่อบาปกรรมที่ตนกระทำไต่ป๊ะคือ ความเกรงกลัวต่อบาปกรรมที่ตนกระทำด้วยกายวาจาและใจการสวดพระปาฏิโมกข์ที่ได้รับ ในทางสังคัม คือ การสร้างเครื่องมือในการจัดระเบียบสังคัมสงฆ์ให้พระภิกษุอยู่ร่วมกันด้วย ความสามัคคีในกลุ่มพุทธบริษัทและระดับสังคัม(มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539)การปฏิบัติตามหลักสิกขาบทเป็นการปกครองคณะสงฆ์ให้เป็นสังคัมตัวอย่างที่ดีแก่ ประชาชนในด้านการดำเนินชีวิตที่เรียบง่ายไม่ฟุ้งเฟ้อฉันทน้อย นอนน้อย แต่ทำงานเพื่อ สังคัมมาก (พระธรรมปิฎก(ป.อ.ปยุตฺโต, 2542) ในขณะเดียวกันก็เป็นการจัดระเบียบสังคัม สงฆ์ให้สอดคล้องสัมพันธ์กับกฎของธรรมชาติและสภาพแวดล้อมดังนั้นการที่พระสงฆ์ปฏิบัติ ตามพระวินัยและปฏิบัติตนให้บรรลุคุณธรรมจึงได้ประโยชน์ทั้งสองทางเมื่อพระสงฆ์ปฏิบัติดี ปฏิบัติชอบตามพระธรรมวินัยแล้วย่อมทำให้สังคัมนั้นๆอยู่อย่างสงบไม่เดือดร้อน(พระธรรม ปิฎก(ป.อ.ปยุตฺโต, 2545)

3. สำหรับคัมภีร์อังคุตตรนิกาย เป็นคัมภีร์คัมภีร์ที่ได้จัดลำดับธรรมะไว้เป็นหมวดๆ ตามลำดับตัวเลขหรือชุมนุมพระสูตรที่เพิ่มจำนวนขึ้นทีละหน่วยตามลำดับ เช่น หมวดธรรมะ ข้อเดียวเรียกว่า เอกนิบาต หมวดธรรมะ 2 ข้อเรียกว่า ทูกนิบาต หมวดธรรมะ 3 ข้อ เรียกว่า ติกนิบาต เป็นต้น จนถึงหมวดธรรมะ 10 ข้อ เรียกว่า ทสกนิบาต หากมีหมวดธรรมะเกิน 10 ข้อ เรียกว่า อติเรก ทสกนิบาต ในหมวดนี้มีพระสูตรรวมทั้งสิ้น 9,557 สูตร (พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต, 2542) สำหรับการวิเคราะห์และตีความสิกขาบท 150 ในสมณวรรค ติกนิบาต อังคุตตรนิกาย ปัญหาการตีความเรื่องสิกขาบทจำนวน 150 ข้อนั้นเกิดจากการศึกษา ค้นคว้า

และตีความของพระภิกษุสงฆ์ 2 ฝ่ายโดยฝ่ายหนึ่งได้ศึกษา คั่นคว่ำและตีความจาก พระไตรปิฎกฉบับภาษาไทยที่แปลมาจากพระไตรปิฎกฉบับภาษาบาลี ไม่มีการสอบทานหรือ การตรวจสอบจากพระไตรปิฎกฉบับบาลีโดยตรงและไม่ยอมรับคัมภีร์ระดับอรรถกถา ทั้งที่ คัมภีร์อรรถกถากับพระไตรปิฎกต่างเป็นคู่มือประกอบการศึกษาคั่นคว่ำที่มีสภาพเอื้อต่อกัน และกันในการศึกษาคั่นคว่ำหลักคำสอนในพระพุทธศาสนาปัญหาการตีความเรื่องสิกขาบท จำนวน 150 ข้อดังกล่าวมีสาเหตุสำคัญประการหนึ่งคือการแปลและวิเคราะห์บทบาลีคือ “สาธิกมิตฺ ทิยชฺฌสิกขาปทสฺส” ที่ต่างกันกล่าวคือฝ่ายหนึ่งมีความเชื่อว่าสิกขาบทมีจำนวน เพียงแค่ 150 ข้อ โดยถือเฉพาะที่ระบุตัวเลขเท่านั้นคือยึดถือถ้อยคำ “ทิยชฺฌสิกขาปทสฺส (สิกขาบท 150) โดยละเลยพระบาลีที่ระบุ “สาธิก” (พร้อมกับสิกขาบทที่เกิน) ส่วนอีกฝ่าย หนึ่งมีความเชื่อว่าสิกขาบทมีจำนวนมากกว่า 150 ข้อ พร้อมกับสิกขาบทอีกกลุ่มหนึ่งเกินจาก 150 บทว่า สาธิกมิตฺ ตามหลักไวยากรณ์บาลี ตัตบทสนธิ เป็น สาธิก+อิทฺ สาธิก มาจาก สห (แปลว่า พร้อม, กับ)+อิทฺ (แปลว่าเกิน) แปลง สห เป็น ส ลบสระหน้า ทีฆะสระหลัง เป็น คุณศัพท์ขยาย สิกขาปทสฺส บทว่า สาธิก นี้หมายถึงสิกขาบทอื่นๆในที่นี้หมายถึงเอาสิกขาบทใน กลุ่มอนียต 2 เสดยวัตร 75 และอภิสมจารสิกขาบทอีกเป็นจำนวนมาก) ทั้งหมดนี้ ภิกษุต้อง นำมาทบทวนบอกกล่าว คือ การแสดงพระปาติโมกข์ตามหลักพระพุทธศาสนา (พระพรหม คุณาภรณ์(ป.อ.ปยุตฺโต),2543) สำหรับปัญหาความขัดแย้งเรื่องการนับจำนวนสิกขาบท 150 ข้อดังกล่าวทำให้สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติประกาศมติมหาเถรสมาคมและต่อมาวันที่ 4 ธันวาคม 2557 ประกาศโดยพระราชกฤษฎีกาประกาศพระราชกฤษฎีกาเล่มที่ 131 ตอนที่ 130 ง ลงวันที่ 4 ธันวาคม 2557 อ้างประกาศมติมหาเถรสมาคมอาศัยอำนาจตามมาตรา 15 ทรี (4) แห่งพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ.2505 แก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2535 ที่กำหนดให้มหาเถรสมาคม มีอำนาจหน้าที่รักษาหลักพระธรรมวินัยของ พระพุทธศาสนาจึงให้คณะสงฆ์ไทยถือปฏิบัติตามพระวินัยปิฎกด้วยการสวดพระปาติโมกข์ 227 สิกขาบท

องค์ความรู้ที่ได้จากการศึกษา

สิกขาบท 150 ข้อ ในสมณวรรค ติกนิบาต อังคุตตรนิกายเป็นองค์ความรู้เกี่ยวกับการบัญญัติ การรักษาและการส่งต่อพระธรรมวินัยในพระพุทธศาสนาเป็นระยะๆตลอด ระยะเวลา 45 พรรษาในการทำหน้าที่ประกาศพระพุทธศาสนาของพระพุทธเจ้าและเหล่าพระ

อริยสงฆ์สาวก จนกระทั่งวาระสุดท้ายแห่งพระพุทธานุภาพพระพุทธร่องค์ทรง“ย่า”ว่าพระธรรมวินัยคือตัวแทนของพระพุทธร่องค์ ดังนั้น การรักษาและการส่งต่อหลักพระวินัยให้ครบถ้วนตามหลักพระพุทธศาสนาจึงเป็นพันธกิจและหน้าที่สำคัญของพระภิกษุสงฆ์โดยตรง เพราะพระวินัยทั้งหมดล้วนเป็น“เครื่องมือ”ที่ส่งเสริมให้พระภิกษุสงฆ์ในพระพุทธศาสนามีรูปแบบของพฤติกรรมและปฏิบัติอย่างเป็นแบบแผนอันหนึ่งอันเดียวกันเกิดทำให้เกิดความสง่ามต่อสาธารณชนทั่วไป การสวดพระปาฏิโมกข์ 227 ข้อ ล้วนเป็นคำพูดจากพระพุทธร่องค์โดยตรง เรียกว่า“พุทธวจนะ”มีต้นบัญญัติในมหาเวรคทุกข้อ ซึ่งเป็นสังกรรมของคณะสงฆ์ฝ่ายเถรวาทที่สืบทอดกันมาช้านาน การสวดพระปาฏิโมกข์ 227 ข้อเป็นหน้าที่และกิจของสงฆ์ประเภทหนึ่งโดยเรียกว่า“อุโบสถสังกรรม”ที่พระภิกษุสงฆ์ฝ่ายเถรวาททั่วโลกมีความเห็นโดยพร้อมเพรียงกันด้วยความสามัคคีและผ่านการตรวจสอบจากมติสงฆ์ รวมทั้งการทำสังคายนาโดยความเห็นชอบแล้วหลายครั้ง และเป็นปฏิปทาตลอดจนเป็นประเพณีที่มีการเริ่มต้นตั้งแต่สมัยพุทธกาลจนตรานจนทุกวันนี้ การสวดพระปาฏิโมกข์จำนวน 227 ข้อจึงเป็นการอนุรักษ์และธำรงไว้ซึ่งหลักพระวินัยอันจะทำให้พระพุทธศาสนามีความมั่นคงต่อไป

เอกสารอ้างอิง

- พระธรรมกิตติวงศ์ (ทองดี สุรเตโช), (2544) . คำวัด 1, พิมพ์ครั้งที่ 2, กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์ เลียงเชียง.
- พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต), (2542).วินัยเรื่องที่ใหญ่กว่าที่คิด. กรุงเทพฯ :โรงพิมพ์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- _____. (2542) .นิติศาสตร์แนวพุทธ. พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์มูลนิธิพุทธธรรม.
- _____. (2543). รู้จักพระไตรปิฎกเพื่อเป็นชาวพุทธที่แท้. พิมพ์ครั้งที่2. กรุงเทพฯ :โรงพิมพ์ เอติสัน เพรสโปรดักส์.
- _____. (2545). จัดระเบียบสังคมตามคตินิยมแห่งสังฆะ. พิมพ์ครั้งที่10. กรุงเทพฯ : มูลนิธิพุทธธรรม.
- พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต). (2543). รู้จักพระไตรปิฎกให้ชัดให้ตรง (กรณีพระคัมภีร์). กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์เจริญดีมั่นคงการพิมพ์.

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). *พระไตรปิฎกภาษาไทยฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย*. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย. (2536). *พระวินัยปิฎก*. กรุงเทพฯ : มหามกุฏราชวิทยาลัย. สมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมพระยาวชิรญาณวโรรส. (2552). *วินัยมุขเล่ม 1*, พิมพ์ครั้งที่ 40. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย.

สมเด็จพระญาณสังวร สมเด็จพระสังฆราช. (2541). *ศีลในพระพุทธศาสนา*. กรุงเทพฯ : มหามกุฏราชวิทยาลัย.

_____. (2540). *หลักพระพุทธศาสนา*. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย.

แสวง อุตมศรี. (2543). *การปกครองคณะสงฆ์ไทย*. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

